

Arkæologisk undersøgelse af hustomter og andre bebyggelsesspor fra omkring 400 e. Kr. ved Kassebjerggård i perioden 3. til 23. marts 2004.

Henrik Høier.

SVM 2004011, Kassebjerggård Ø. Tagbærende stolper fra hus 1 markeret med landmålerstokke. Set fra sydøst.

I baggrunden løber jernbanen mellem Slagelse og Sorø.

Rapport fra

Sydvestsjællands Museum
Storgade 17
4180 Sorø

Tlf. 57834063
e-mail: kontor@vestmuseum.dk
hjemmeside: www.vestmuseum.dk

Indhold:

Indledning	2
Kulturhistorisk redegørelse	2
Undersøgelsens perspektiver.....	2
Baggrund og begrundelse for udgravningen.....	3
Landskabet.....	3
Andre fortidsminder i området/byen (fortidsmindelandskabet).....	3
Udgravningens data.....	3
Udgravningens metode.....	4
Resultater	5
Dataliste	6
Tidstavle.....	7
Litteratur:	7
Bilag 1: Kort over udgravede felter og ældre nedgravninger	

Indledning

Området er et delområde af en større lokalplan (nr.205), hvor Slagelse Kommune opfører parcelhuse m.v. på trekantsområdet Sorøvej, Byskovvej og Søndermarksvej. Slagelse Kommune er tillige også ejer af arealet, og har derfor også finansieret denne arkæologiske undersøgelse.

Kulturhistorisk redegørelse

Som tilfældet har været ved de foregående undersøgelser på delarealerne af lokalplan 205, (dvs. delarealerne 4 og 5 samt den ældre lokalplan 176), viste også nærværende undersøgelse, at der på området omkring selve Kassebjerggaard, har været bebyggelse i perioden yngre Romersk Jernalder/ældre Germansk Jernalder (dvs. omkring 3-500 år e.Kr.). Disse oldtidsperioder er blevet navngivet efter de områder, hvorfra de kulturmæssige påvirkninger i tiden var størst.

Til trods for det forhold, at dette delareal nr. 3 er et lavtliggende delvist fugtigt område, har der også på dette sted været bosættelse i jernalderen. Dette er arkæologisk ret interessant, idet de tre fundne hustomter således rent topografisk ligger på lidt atypiske steder, hvis man ser på terrænet som helhed!

Denne periode af oldtiden er kendetegnet ved gårde og udbygninger som de her påtrufne, hvor beboerne var bofaste agerbrugere. Ved arkæologiske udgravninger med bedre bevaringsforhold end her på stedet kan vægforløb, gavle og til tider tilhørende hegnsforløb erkendes. Ofte har man haft husdyrene opstaldet i beboelseshusets østende om vinteren.

Genstandsmaterialet på sådanne bebyggelsesområder domineres typisk af keramik, men oftest findes de "bedste" fund i gravene, hvor man har medgivet de personlige ejendele og andet der var nødvendigt udstyr på "rejsen til dødsriget". I gravene findes den finere keramik, glasperler, våben, smykker og fingerringe af bronze og sølv, knive og andre genstande af jern og i de bedst udstyrede grave for jernaldersamfundets mest velstillede personer: større genstande som fade, skåle o.lign. af bronze og sølv, glasbægre, mønter osv.

Undersøgelsens perspektiver

De indtil nu gennemførte arkæologiske prøveundersøgelser ved Kassebjerggaard har vist, at vi befinder os på et areal, hvor der i jernalderen har ligget flere gårdsanlæg! Om der er tale om et enkelt gårdsanlæg der flytter lidt rundt, eller om vi har fat i flere samtidige bebyggelser, vil være et vigtigt spørgsmål, der muligvis vil kunne besvares når området engang bliver færdigundersøgt! Det

er derfor af største interesse, at eventuelle fremtidige tiltag i nærheden, fremfor alt de næste delprojekter af lokalplan 205, vil blive undersøgt på lignende vis. Her tænkes på delområderne 1/2 og 6/7 der befinder sig på et noget højereliggende terræn umiddelbart nordvest for Kassebjerggaard.

Baggrund og begrundelse for udgravningen.

Undersøgelsen var foranlediget af, at Slagelse Kommune skulle byggemodne arealet forud for opførelse af 20 nye parcelhuse.

Det berørte område er delareal 3 af lokalplan 205, hvor der ved tidligere undersøgelser både vest og sydvest herfor er fundet bebyggelsesspor fra romersk jernalder og ældre germansk jernalder (jf. Nationalmuseet/Danmarks Oldtid. journal nr. 8180/00-17 og SVM journal nr. 2003009). Det var derfor meget sandsynligt, at der på dette areal ligeledes ville kunne findes lignende forhistorisk aktivitet

Landskabet.

Området findes på 4 cm kort 1413 2 SV. Delområde 3 af lokalplan 205 er et lavereliggende område indenfor et ret kuperet morænelandskab. De tidligere fundne hustomter er fundet på de højereliggende arealer vest og sydvest for dette. Det var ganske tydeligt, at især den sydlige del af det her undersøgte areal tidligere har været et fugtigt område med flere mindre vandhuller. Flere lokale besøgende, bl.a. amatørarkæolog H. Hussmann, kunne erindre, at der langt op i nyere tid har været flere vådområder med blank vand på arealet. Dette forhold fremgik klart af de udlagte søgegrøfter, hvor vi flere steder krydsede gamle ”vådområder”.

Muldlaget er meget varierende fra næsten én meter i tykkelsen på opfyldte steder (gamle vådhuller) til 20-30 cm på mere udsatte og nedpløjede partier.

Undergrunden er ligeledes meget varieret vekslende fra stiv brun ler, over stenet groft grus med større sten til områder med fint sandet grus.

Andre fortidsminder i området/byen (fortidsmindelandskabet)

I den østlige del af Slagelse er registreret spor af lignende jernalderbebyggelser fra samme periode en del steder! Senest blev der fundet en tilsvarende bebyggelse med ca. samme datering under golfbaneanlæg ved Skovse i 2003, så efterhånden vil det være muligt at få et godt indblik i bebyggelsesmønstret i perioden netop i dette område øst for Slagelse by! Hertil kommer en række fund af yngre bebyggelser og gravfelter fra de efterfølgende oldtidsperioder. Eksempelvis er der fundet en gravplads fra yngre jernalder ved Ottestrup med veludstyrede grave fra henholdsvis germanertid og vikingetid.

Udgravningens data

Undersøgelsen startede den 3 marts og sluttede den 23 marts 2004.

Det undersøgte areal er på ca. 65.400 kvm. De 22 gravede søgegrøfter dækker ca. 4200 kvm, hertil kommer de seks mindre felter på tilsammen ca. 3200 kvm, hvilket ialt giver et undersøgt areal på ca. 7400 kvm. Det vil afslutningsvis sige en undersøgelsesprocent på ca. 12%.

Ved undersøgelsen deltog Stud. Mag. Varaporn Pooririsak, og som daglig leder fungerede arkæolog Henrik Høier.

Desuden deltog H. Hussmann og M. Pedersen fra den lokale amatørarkæologiske forening Slaglosia enkelte dage.

Maskinkraften blev leveret af Brandsmark Entreprenørforretning i Sorø, og maskinfører var Søren Jensen.

Vejret var i perioden overvejende køligt med temperaturer omkring 0 grader, men enkelte dage,

hvor solen kom frem mærkede vi, at foråret er på vej.

Det berørte jordareal tilhører Slagelse Kommune.

D. 19 marts havde vi besøg af pressen i form af Morten Jacobsen fra Sjællands Tidende, der havde en artikel i avisen den følgende dag.

Udgravningens metode.

Med en gravemaskine påmonteret en to meter bred planérskovl trak vi de med landmålerstokke afsatte søgegrøfter. Søgegrøfterne ligger ca. parallelt med Byskovvej, dvs. med en orientering NNØ/SSV og en indbyrdes afstand på ca. 20 meter (jf. bilag 1).

Efterfølgende udsattes målepunkter for hver 40 meter, hvorefter grøfterne indtegnedes i størrelsesforholdet 1:100 på i alt 20 stk A3 tegnefolie. Derefter foretog vi feltudvidelser på seks steder, hvor grøfterne afslørede mulige stolpehuller, interessante anlæg o.lign., således at der yderligere foreligger 15 stk. tegnefolie med felter, snittegninger samt beskrivelser påført. Hertil kommer en enkelt skitsetegning, hvor de tre hustomter er indsat, således at man kan se dem i forhold til hinanden, så der i sagsmappen tilsammen forefindes 36 stk. A3 tegninger.

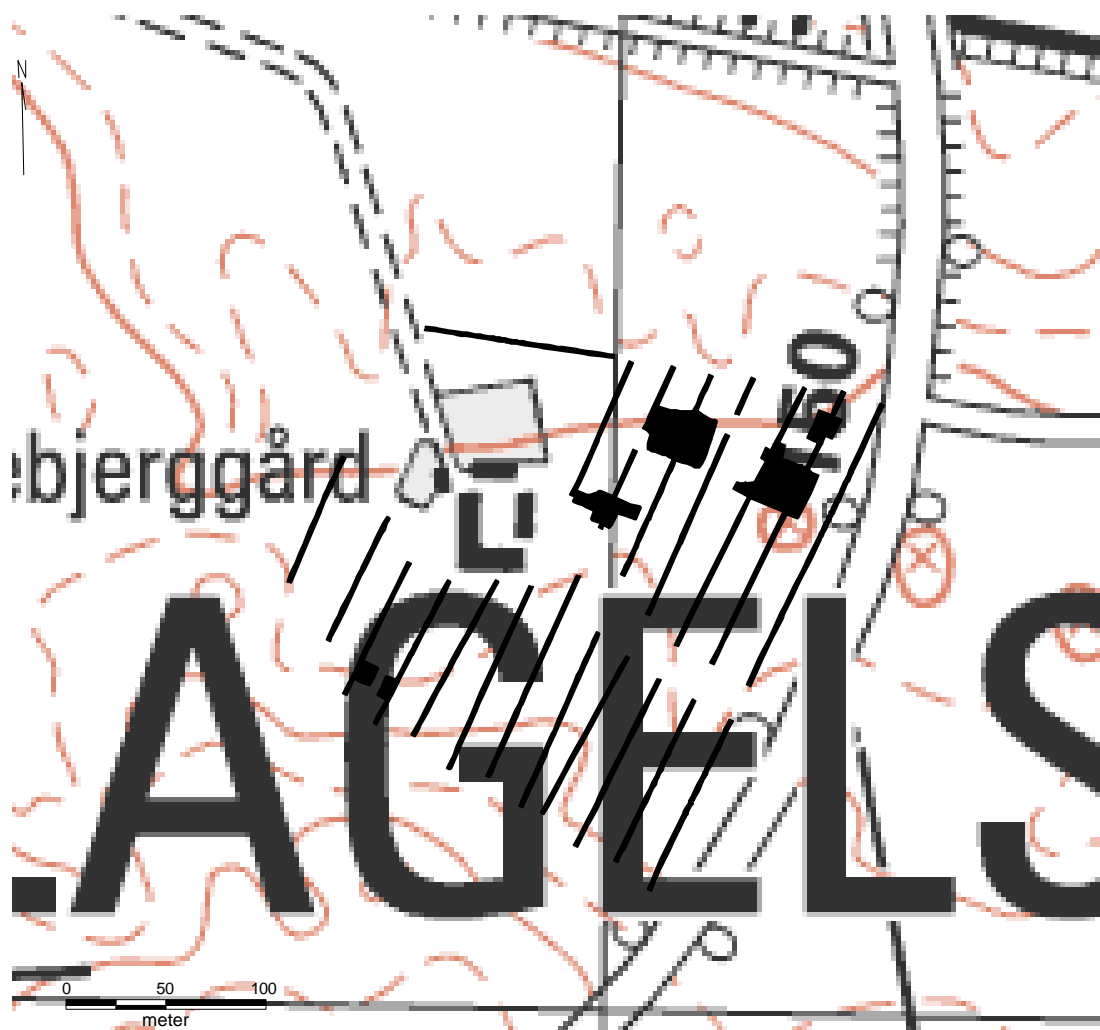
De fremkomne anlæg blev indtegnet og beskrevet "i fladen" på de respektive tegninger, og samtlige anlæg i felterne samt udvalgte i søgegrøfterne blev snittet og beskrevet. Dette arbejde foregik med håndværktøj som spade, skovl og graveske (skelske). Alle til husene tilknyttede stolpehuller blev desuden tegnet i profil i størrelsesforholdet 1:20.

Anlæggene var forholdsvis fundfattige, og i alt er kun hjembragt 5 fundnumre (x-numre), hvoraf der er én metalgenstand (et jernsøm/-nagle), de øvrige fire fundnumre er keramik.

Af fotografisk dokumentation foreligger både digitale fotos såvel som farvedias og sort/hvide fotos. Amatørarkæolog Morten Pedersen, Slagelse, gik med metaldetektor på området, dog uden at finde metal af forhistorisk karakter.

2004011D14.
Stolpehul "A77"
gennemskåret set fra
øst. Sporet efter den
tagbærende stolpe i
hus 1 ses som en mørk
farvning i jordvæggen,
som et aftryk af
stolpen, der synes
optrukket, ved opgivelse
af huset.
Fot. H. Høier 2004.

Undersøgte arealer markeret med sort. Baggrundskort 1:25.000 © KMS.
Resultaterne med detaljerede oplysninger er beskrevet i en teknisk rapport.

Væsentligste resultater.

De vigtigste resultater er registreringen to treskibede huse med orientering øst/vest, samt en mindre økonomibygning ca. 40 m øst for hus 1 (jf. bilag 1). Dette viser tydelige paralleler til de tidligere undersøgelser i området, hvilket er særdeles informativt, idet vi efterhånden som lokalplanen skrider frem, vil kunne få et ret godt indblik i bosættelsesmønsteret på dette sted i ovennævnte periode.

De fundne hustomter (se detailkort omstændige):

Hus 1 (felt 1) udgøres af stolpesættene anlæg 74/75, 72/73, 70/71 og 76/77, der viser et ca. 16m. langt og 5m bredt hus, hvor husets øst- og vestlige stolpesæt indsnævres lidt i forhold til husets længderetning!

Hus 2 (felt 2) må betegnes som en lille økonomibygning beliggende lidt øst for Hus 1. Huset består af stolpesættende anlæg 47/48 og 46/39, og har været ca. 5 x 6m i størrelsen..

Hus 3 er typologisk meget lig Hus 1. Dog er Hus 3 lidt større og må skønnes, at have været ca. 20m langt og 6m bredt.

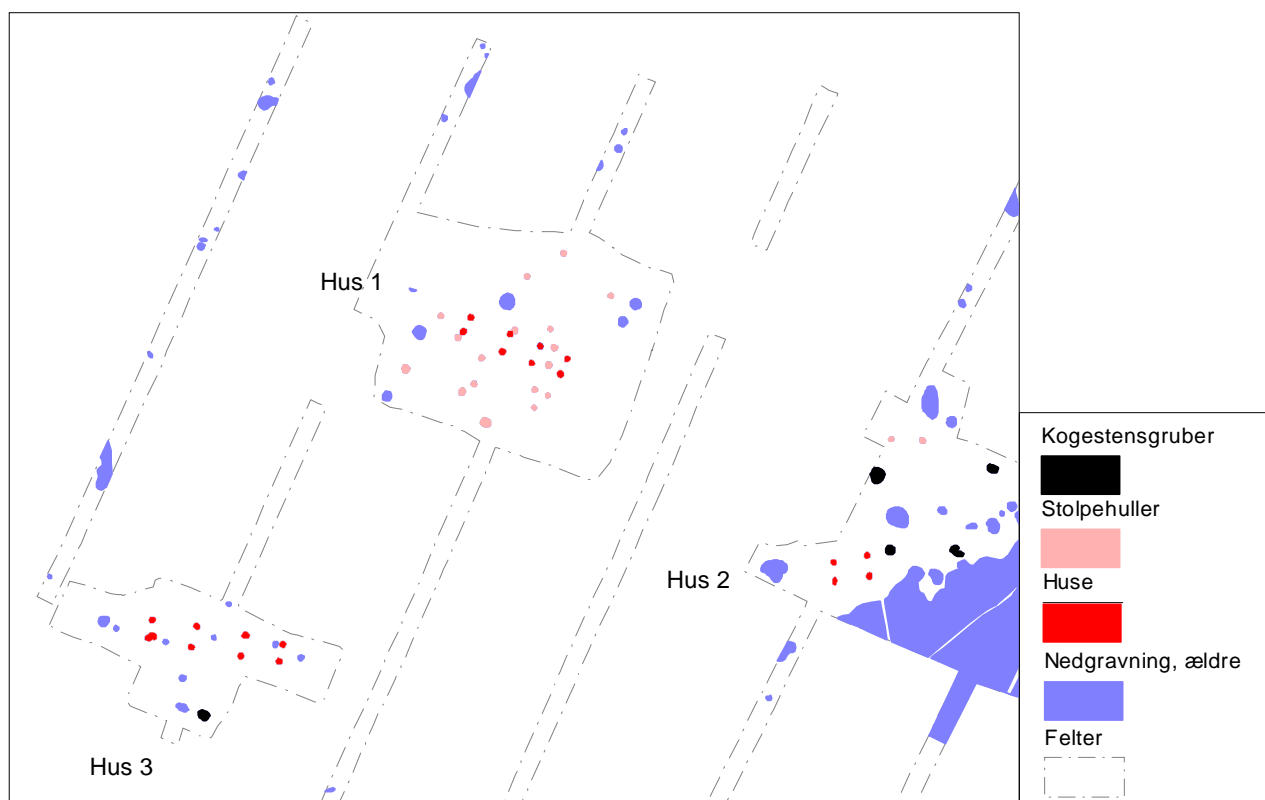
Huset udgøres af stolpesættene 176/177, 123/122, 119/175 samt 116/117.

(Stolpehuller til sådanne huse er typisk gravet 30 til 70 cm ned i undergrunden).

Hertil kommer ca. 15 kogegruber/ildsteder og ca. 70 andre anlæg som diverse gruber og andre mere

ubestemmelige anlæg, hvoraf kun enkelte udenfor felterne blev undersøgt systematisk. Et mere interessant anlæg/aktivitetsområde der bør nævnes, er registreringen af et regulært deponerings-/udsmidsområde for brændte sten ved anlæggene 13/14 i felt 2. Anlæg 14 er et massivt lag af brændte sten, der må betragtes som et regulært udsmidslag i vestsiden af anlæg 13 – et gammelt vandhul! Desværre kunne der ikke sammesteds registreres udsmid af organisk eller keramisk materiale.

Der foreligger fem x-numre, der primært udgøres af typisk bopladskeramik, dog er x-3 en lille spids jerngenstand (jernnagle/-søm) fundet i anlæg 70 (stolpehul i Hus 1). Fundmaterialet opbevares på Sydvestsjælland Museum, hvor der også forefindes digitale billeder af materialet.

Detailkort med de tre hustomter markeret med rødt.

Dataliste

Sagen har journalnummer SVM2004011 på Sydvestsjælland Museum. Her opbevares original dokumentation dvs. fund, fotos, tegningsmateriale, beretning osv. Desuden foreligger hér en teknisk undersøgelsesrapport. Kulturarvsstyrelsens journalnummer er FOR 2003-2122-0376. Lokaltet er 19-05-2004 endnu ikke optaget selvstændigt i Kulturarvsstyrelsen centrale register over fortidsminder.

Tidstavle.

TIDSTAVLE

Yngre jernalder	Vikingetid	1050 e. Kr.
	Germansk jernalder	750 e. Kr.
Ældre jernalder	Romersk jernalder	375 e. Kr.
	Keltisk jernalder (Førromersk)	Kr. f.
Bronzealder	Yngre bronzealder	500 f. Kr.
	Ældre bronzealder	1000 f. Kr.
		1700 f. Kr.

Litteratur:

Se f.eks.

Hvass, L.: Danmarkshistorien, Jernalderen Bind 1 og 2. København: Sesam 1980.

Jensen, J.: Danmarks Oldtid, Ældre Jernalder 500 f.Kr. - 400 e.Kr. København: Gyldendal 2003.